

Tadeusz Marszał, prof. dr hab.
Uniwersytet Łódzki
Wydział Nauk Geograficznych
Instytut Zagospodarowania Środowiska i Polityki Przestrzennej

**OCENA OSIĄGNIĘĆ NAUKOWYCH I DZIAŁALNOŚCI DYDAKATYCZNEJ
ORAZ ORGANIZACYJNEJ DR. TOMASZA RACHWAŁA
W ZWIĄZKU Z WSZCZĘTYM POSTĘPOWANIEM HABILITACYJNYM**

Ocena dorobku naukowego (w tym rozprawy habilitacyjnej), dydaktycznego i organizacyjnego dr. Tomasza Rachwała została przygotowana na podstawie dostarczonych dokumentów, a mianowicie autoreferatu opracowanego przez Kandydata, wykazu opublikowanych prac naukowych oraz informacji o osiągnięciach dydaktycznych, współpracy naukowej i popularyzacji nauki, a także załączonych publikacji, w tym cyklu ośmiu publikacji poświęconych tematowi „*Przemiany struktury działowej i przestrzennej przemysłu w Polsce*”, stanowiących osiągnięcie naukowe, o którym mowa w art. 16 ustawy o stopniach i tytule naukowym.

Dr T. Rachwał jest absolwentem Wyższej Szkoły Pedagogicznej (ob. Uniwersytet Pedagogiczny) w Krakowie, gdzie w 1998 r. ukończył studia magisterskie. Doktoryzował się w 2005 r. na podstawie rozprawy „*Funkcjonowanie przedsiębiorstw przemysłowych Polski południowo-wschodniej w procesie transformacji systemu gospodarowania*”, której promotorem był prof. dr hab. Zbigniew Ziolo. Jego praca zawodowa związana jest z krakowskim ośrodkiem geograficznym - w 1998 r. podjął pracę w Instytucie Geografii obecnego Uniwersytetu Pedagogicznego (d. WSP), w którym jest zatrudniony do dziś (od 2005 r. na stanowisku adiunkta).

Ocena dorobku naukowego

Dorobek naukowy dr. T. Rachwała mieści się w obszarze geografii społeczno-ekonomicznej, a opublikowane w okresie minionego piętnastolecia prace Kandydata podejmują problematykę z zakresu geografii gospodarczej, a w szczególności geografii przemysłu.

Dorobek publikacyjny dr. T. Rachwała pod względem ilościowym jest imponujący - obejmuje łącznie ponad sto pozycji (nie licząc redakcji wydawnictw zwartych i podręczników oraz tekstów o charakterze informacyjnym), z czego około 90% przypada na lata po doktoracie. Ponadto był redaktorem lub współredaktorem trzech opracowań zbiorowych oraz autorem, a w większości przypadków współautorem, kilkunastu wydań podręczników z zakresu przede wszystkim nauczania geografii oraz podstaw przedsiębiorczości. W latach 1998-2004, tj. do czasu uzyskania doktoratu, dr T. Rachwał opublikował blisko dwadzieścia polskojęzycznych prac w większości jednoautorskich w formie artykułów naukowych bądź rozdziałów w książkach.

Lista opublikowanych opracowań po uzyskaniu doktoratu obejmuje blisko sto artykułów i rozdziałów w wydawnictwach zwartych (w tym osiem wchodzących w skład cyklu stanowiącego osiągnięcie naukowe wskazane w ustawie). Wśród tych prac $\frac{1}{3}$ (30 pozycji) to prace jednoautorskie, zaś pozostałe $\frac{2}{3}$ to opracowania zespołowe. 34 prace ukazały się w języku angielskim, w przeważającej części w wydawnictwach polskich, ale kilkanaście także w wydawnictwach zagranicznych. Cechą charakterystyczną dorobku opublikowanego w języku angielskim jest bardzo znaczący (blisko $\frac{2}{3}$) udział tekstów współautorskich. Na tak znaczący pod względem ilościowym dorobek publikacyjny Habilitanta składają się teksty o dość zróżnicowanej tematyce i wartości merytorycznej. Artykuły sygnowane nazwiskiem Kandydata ukazywały się w dość zróżnicowanym zestawie czasopism, także o zasięgu ogólnopolskim, dobrze notowanych na rynku naukowym, a dwa współautorskie teksty zostały opublikowane w czasopismach notowanych w bazie 'Journal Citation Reports'.

W badaniach prowadzonych przez Habilitanta w okresie po uzyskaniu doktoratu wyraźnie rysuje się koncentracja jego zainteresowań naukowych wokół tematyki, której dominujące nurty to:

- struktura przestrzenna przemysłu, zagadnienia restrukturyzacji, innowacyjności, konkurencyjności i roli tego działu gospodarki narodowej;
- problematyka przedsiębiorczości analizowana m.in. w kontekście stymulowania rozwoju (zwłaszcza w wymiarze regionalnym) oraz edukacji ekonomicznej i kształtowania kompetencji biznesowych.

Oprócz wyżej wzmiankowanych głównych pól badawczych w opublikowanych pracach Habilitant podejmuje szereg innych, czasem dość rozproszonych tematycznie zagadnień, które jednak stanowią istotne uzupełnienie podstawowych nurtów badań. Można tu wymienić m.in. teksty poświęcone turystyce, problematyce ludnościowej czy rewitalizacji obszarów zdegradowanych.

Publikacje dotyczące przemysłu i przedsiębiorczości pojawiają się już w pierwszych latach pracy naukowej dr. T. Rachwała, co świadczy o konsekwentnym rozwijaniu zainteresowań badawczych. Analizując porządek chronologiczny i zakres merytoryczny opracowań autorstwa Habilitanta należy zauważyć, że jego rozwój naukowy wyraża się m.in. poprzez pogłębianie i poszerzanie spektrum prowadzonych prac badawczych nad rolą i strukturą przestrzenną działalności gospodarczej w sektorze przetwórstwa.

Wiele uwagi dr T. Rachwał poświęca także edukacji geograficznej, co dokumentują zarówno teksty poświęcone analizie sytuacji w oświacie szkolnej oraz kształceniu akademickiemu, jak i autorstwo/współautorstwo licznych wydań podręczników.

Cykl ośmiu opracowań opublikowanych w latach 2010-2018 wskazany jako osiągnięcie wynikające z wymagań ustawowych w związku z ubieganiem się o stopień doktora habilitowanego stanowi ważny, wymagający odrębnej oceny, element dorobku naukowego dr T. Rachwała. Cykl ten zatytułowany „*Przemiany struktury działowej i przestrzennej przemysłu w Polsce*” wpisuje się w nurt realizowanych od wielu lat przez Habilitanta dociekań z zakresu geografii ekonomicznej. Treści zwarte w tych opracowaniach nawiązując w pewnej części do niektórych innych prac Autora o zbliżonej tematyce, jednocześnie poszerzają zakres prowadzonych analiz i prezentują bardziej całościowe ujęcie.

Pierwsze z opracowań składających się na oceniany cykl („*Problematyka badawcza ...*”, 2010) poświęcone jest powiązaniom przestrzennym przedsiębiorstw przemysłowych, które

autor określa jako ‘podstawowe składowe struktury przemysłu’. Walorem tego tekstu jest zwrócenie uwagi (przy odwołaniu do opinii innych badaczy) na fakt, iż geografia przedsiębiorstw stanowi ważny choć niedoceniany nurt badań w polskiej geografii ekonomicznej. Struktura rozważań zawartych w tym opracowaniu jest nie całkiem adekwatna do tytułu, gdyż ponad połowa treści poświęcona jest zagadnieniom ogólnym i mającym charakter wprowadzenia do tematu (m.in. dot. relacji geografii i ekonomii w kontekście badania przedsiębiorstw), zaś sformułowanie zagadnień ‘sensu stricte’ badawczych odnoszących się do przedsiębiorstw i wymagających odpowiedzi ze strony geografii przemysłu pojawia się dopiero w drugiej części tekstu. Rozważania te mają charakter dość hipotetyczny, a ich rezultatem jest tabelaryczne zestawienie „*uwarunkowań procesu zmian powiązań przestrzennych*” oraz rycina prezentująca (za inną publikacją, której Habilitant jest współautorem) „*hipotetyczny regionalny efekt mnożnikowy powiązań przestrzennych przemysłu*”. Ten hipotetyczny charakter rozważań dodatkowo podkreśla zwarta w zakończeniu tekstu uwaga, że „*dane na poziomie przedsiębiorstw są często nieosiągalne*” i w związku z tym wskazane jest wprowadzenie „*zmian systemowych w polskiej statystyce publicznej w celu likwidacji wymienionych barier*”.

Kolejny artykuł („*Struktura przestrzenna ...*”, 2010) zgodnie z deklaracją Autora ma na celu przede wszystkim analizę zmian struktury przestrzennej i roli przemysłu w gospodarce Polski w okresie transformacji na tle innych krajów Unii Europejskiej. Opracowanie to ma charakter badawczy - przy wykorzystaniu miernika zatrudnienia i wielkości produkcji (wartość dodana brutto) w drodze poprawnie przeprowadzonej analizy Habilitant dochodzi do trafnego wniosku, iż kierunki przemian potencjału przemysłu pozwalają na potwierdzenie tezy o zachodzących procesach reindustrializacji i zastępowaniu przemysłów pracochłonnych przez przemysły wiedzochłonne. W dalszej części tekstu klasyczne metody analizy przestrzennej pozwoliły na sformułowanie wniosku dotyczącego niewielkiego spadku stopnia koncentracji produkcji przemysłowej. Istotnym spostrzeżeniem, z poznawczego punktu widzenia, zawartym w artykule jest stwierdzenie o stosunkowo małej konkurencyjności polskiego przemysłu, wysnute z faktu, iż na tle innych krajów Unii Europejskiej Polska w 2007 r. dysponowała niewielkim potencjałem (mierzonym zatrudnieniem i wielkością produkcji) w najbardziej zaawansowanych technologicznie i generujących efekty mnożnikowe gałęziach przetwórstwa.

Do podobnej problematyki, choć przedstawionej w nieco szerszej perspektywie, nawiązuje artykuł opublikowany rok później („*Transformations ...*”, 2011). Także w tym tekście przedmiotem analizy jest struktura zatrudnienia w gospodarce Polski i zmiany zatrudnienia w krajowym przemyśle na tle struktur przemysłu w innych krajach Unii Europejskiej. Zestaw wniosków i metodyka badań zawartych w tym artykule są zbliżone do tych, które Habilitant zamieścił w polskojęzycznym opracowaniu.

Do rozważań nad problematyką przemysłu z perspektywy przedsiębiorstw Habilitant powraca w artykule ujmujących to zagadnienie w świetle rozwoju gospodarki opartej na wiedzy („*Rola przedsiębiorstw ...*”, 2013) Z powyżej omówionych pozycji wchodzących w skład cyklu to opracowanie wydaje się mieć największą wartość merytoryczną. W tekście Habilitant w ujęciu modelowym identyfikuje uwarunkowania rozwoju przedsiębiorstw przemysłowych związane z wykorzystaniem innowacyjnych rozwiązań i wysokokwalifikowanych zasobów kapitału ludzkiego oraz pokazuje możliwe skutki takiego kierunku rozwoju, jak również podkreśla znaczenie zdolności przedsiębiorstw do adaptacji do

warunków gospodarki opartej na wiedzy. Dr T. Rachwał słusznie zwraca uwagę na fakt, iż obok analizy zmian funkcjonowania przedsiębiorstw mających na dostosowanie do współczesnych uwarunkowań gospodarowania nie mniej istotna jest analiza impulsów rozwojowych generowanych przez firmy przemysłowe. Zaproponowane w tym tekście przez Kandydata ujęcie pozwala na usystematyzowanie zarówno uwarunkowań funkcjonowania przedsiębiorstw przemysłowych, jak i ich wpływu na rozwój gospodarki opartej na wiedzy.

Z kolei angielskojęzyczny rozdział w opracowaniu zbiorowym, którego dr T. Rachwał jest współautorem („*Industrial and R&D Activity ...*”, 2015), zawiera godną uwagi konstatację, opartą na analizie gospodarki polskiej i innych krajów Unii Europejskiej, iż pomimo znaczącej roli przemysłu w kreowaniu innowacji i rozwoju sektora badawczo-rozwojowego brak jest silniejszej zależności między wydatkami na innowacje i badania w przemyśle a wzrostem gospodarczym mierzonym wielkością produktu krajowego brutto.

Opracowaniem zasługującym na pozytywną ocenę jest artykuł opublikowany w ‘Geografia Polonica’ (*Structural Changes ...*”, 2015) dogłębnie analizujący przekształcenia struktury polskiego przemysłu po 1989 r. Tekst ten jest dobrze ustrukturyzowany; w kolejnych jego częściach analizie została poddana zmiana roli przemysłu w gospodarce, przekształcenia własnościowe oraz rola kapitału zagranicznego w restrukturyzacji przetwórstwa. Ostatni fragment został poświęcony omówieniu zmian w rozmieszczeniu przemysłu w Polsce (w części na wyrost zatytułowanej ‘zmiany struktury przestrzennej’). Ta praca ma charakter empiryczny i zawiera szereg trafnych wniosków charakteryzujących kierunki zmian w polskim przemyśle w okresie transformacji.

Kolejny współautorski tekst („*Chief development tendencies ...*”, 2016) zgodnie z deklaracją autorów ma przedstawiać zmiany w strukturze i poziomie innowacyjności polskiej gospodarki oraz sektora przemysłu i usług na tle innych krajów Unii Europejskiej. Punkt wyjścia do dalszych rozważań stanowi identyfikacja, na podstawie literatury, podstawowych różnic między innowacyjnością w sektorze usług i w przemyśle. Dalsza część opracowania to analiza statystyczna zmian struktury gospodarczej przy zastosowaniu podstawowych mierników działalności gospodarczej, pozwalająca na sformułowanie m.in. wniosków dotyczących niskiego udziału sektora usług biznesowych i bazujących na wiedzy w krajach znajdujących się na niższym poziomie rozwoju oraz stwierdzenie, iż rozwój gospodarczy kraju w okresie transformacji bazował nie tylko na rozwoju sektora usług, ale również w dużym stopniu na działalności przemysłowej.

Ostatni artykuł, opublikowany w języku angielskim („*Research Issues ...*”, 2018), to przegląd badań z zakresu geografii przemysłu prowadzonych w Polsce (zwłaszcza w ostatnim ćwierćwieczu i w kontekście zmian strukturalnych uwarunkowanych nowym porządkiem społeczno-ekonomicznym). Tekst ten stanowi kompilację rozważań wielu innych autorów opisujących i oceniających kierunki rozwoju geografii przemysłu w Polsce. Zwłaszcza w pierwszej części artykułu, odnoszącej się do kierunków badawczych polskiej geografii przemysłu w okresie szczególnie silnego jej rozwoju do początku lat 90-tych XX w., omówienie dokonane przez Habilitanta jest powierzchowne i niepełne. Podobny charakter ma druga część opracowania, która prezentuje stan badań po 1990 r., z tym że rozważania mają nieco bardziej pogłębiony charakter i właśnie na bazie tej części autor w zakończeniu formułuje pewne konkluzje wskazując na bariery rozwoju badań geograficznych nad przemysłem, zwłaszcza w sytuacji małej dostępności danych. Podkreślając znaczenie badań sektora przemysłu w kontekście rysujących się procesów reindustrializacji wyszczególnia

zagadnienia badawcze, wokół których jego zdaniem mogłyby koncentrować się przyszłe badania polskiej geografii przemysłu. Wartość merytoryczną tego tekstu upatruję głównie w warstwie informacyjnej, natomiast z poznawczego punktu widzenia jego znaczenie jest stosunkowo ograniczone.

Sprawa otwartą pozostaje ocena na ile przedstawiony przez Habilitanta zestaw ośmiu opracowań stanowi zwarty cykl. Pod względem tematycznym na pewno tak, bo wszystkie prace odwołują się do tematyki przestrzennej przemysłu, zwłaszcza funkcjonowania tego sektora w Polsce w ostatnim ćwierćwieczu. Ale czy wszystkie te teksty wpisują się w spójny ciąg logicznie powiązanych rozważań służących rozwiązaniu konkretnego i jasno wytyczonego celu badawczego? Wydaje się, że pomimo szerokiego opisu realizowanych badań zawartego w autoreferacie, pożądanym uzupełnieniem osiągnięcia naukowego, o którym mowa w ustawie byłaby jeszcze jedna syntetyczna i podlegająca odrębnym wydawniczym recenzjom publikacja odwołująca się do treści zawartych we wcześniejszych powyżej omówionych publikacjach, ale jednocześnie uzupełniająca i syntetyzująca analizy ukierunkowane na realizację głównego celu, którym zgodnie z deklaracją Kandydata (autoreferat s.4) jest „*identyfikacja prawidłowości w zakresie przemian struktury działowej i przestrzennej przemysłu Polski oraz określenia zmian roli przedsiębiorstw przemysłowych [...] w przejściu od gospodarki centralnie sterowanej do gospodarki rynkowej*”. Przyjęta forma cyklu, a nie jednej zwartej publikacji niewątpliwie wpłynęła na mniejszą spójność rozważań (tak teoretycznych jak i w zakresie komponentu empirycznego) i nie w pełni kompleksowe ujęcie problemu. To rozproszenie dociekań znajduje swój wyraz także w dużej liczbie sformułowanych przez Habilitanta ‘pytań poznawczych’ (od „*teorii samoorganizacji przestrzennej i modelu funkcjonowania przestrzeni geograficznej*” poprzez „*konceptje badawcze przemian struktury przemysłu*” do „*roli przedsiębiorstw przemysłowych w gospodarce opartej na wiedzy*”).

Tytuł całego cyklu został tak szeroko sformułowany aby mógł w sobie pomieścić treści przewijające się we wszystkich pozycjach składających się na cykl. Należy zwrócić uwagę, iż pomimo użycia w tytule i w sformułowanym w autoreferacie celu cyklu terminu ‘struktura przestrzenna’ (kluczowego z punktu widzenia charakteru prowadzonej analizy) Habilitant nigdzie nie definiuje tego pojęcia (czasem niesłusznie utożsamiając je ze znacznie węższym pojęciem ‘rozmoszczenia’ czy ‘rozkładu przestrzennego’). Już taki prosty zabieg jak dookreślenie czym jest ‘struktura przestrzenna’ i jakie jej elementy będą podlegały badaniu w ramach prowadzonego przez Kandydata cyklu badań pozwoliłoby na doprecyzowanie zakresu merytorycznego i uspołnienie realizowanych analiz, a w rezultacie narzuciłoby większą dyscyplinę badawczą.

Z punktu widzenia całościowej oceny przedstawionego do oceny cyklu istotne znaczenie mają przede wszystkim prezentujące największą wartość merytoryczną opracowania bazujące na empirycznej analizie danych dla okresu transformacji odnoszące się do struktury (także przestrzennej) polskiego przemysłu i pozwalające na sformułowanie wniosków dotyczących kierunków zachodzących zmian także na tle krajów Unii Europejskiej. W tym zakresie Habilitant dokumentuje dobrą znajomość literatury przedmiotu umiejętnie wykorzystywanej w analizach o charakterze ekonomicznym i przestrzennym. Prowadzone dociekania pozwoliły na sformułowanie szeregu trafnych wniosków, mających także znaczenie praktyczne. Do wnoszących nową jakość można również zaliczyć te badania autora, które odnoszą się do funkcjonowania przedsiębiorstw przemysłowych w kontekście rozwoju gospodarki opartej na

wiedzy.

Cykl publikacji wskazany jako osiągnięcie wynikające z wymagań ustawowych w związku z ubieganiem się o stopień doktora habilitowanego, choć nie pozbawiony pewnych słabości, nawiązując tematycznie do konsekwentnie realizowanego przez Kandydata nurtu badań wnosi nową wiedzę do nauk geograficznych w zakresie subdyscypliny geografia przemysłu, co upoważnia do stwierdzenia, że może on stanowić podstawę do ubiegania się o kolejny stopień naukowy.

Wśród pozostałych wybranych przez Habilitanta i nadesłanych do oceny publikacji znajdują się takie, które nawiązują do problematyki przemysłowej poruszanej w powyżej omówionym zestawie prac i częściowo powielają zawarte tam treści. Takim tekstem jest np. dość obszerny artykuł omawiający funkcjonowanie przedsiębiorstw przemysłowych („*Problematyka badawcza ...*”, 2008) oraz rozdział w monografii poświęcony innowacyjności firm produkcyjnych („*Innowacyjność ...*”, 2012), w którym autor dochodzi do wniosku, iż innowacyjne przedsiębiorstwa stanowią ważny czynnik rozwoju miast, czemu jednak w warunkach polskich nie sprzyjają relatywnie niskie nakłady na działania proinnowacyjne. Analiza polskiego przemysłu - z punktu widzenia jego roli i struktury, na tle sytuacji w innych krajach - została zwarta w dwóch kolejnych współautorskich anglojęzycznych tekstach, jednym prezentującym rozwój przemysłu w ujęciu regionalnym w krajach grupy wyszehradzkiej („*Changing role ...*”, 2014) i drugim uwzględniającym szerszy zestaw krajów europejskich („*Structural changes ...*”, 2012).

Kilka innych pozycji dotyczy problematyki przedsiębiorczości, z reguły rozważanej w warstwie teoretycznej, jak np. w tekście w dużej części poświęconym omówieniu literatury przedmiotu („*Research Issues ...*”, 2018) czy opracowaniu bazującym na zapisach krajowej strategii rozwoju regionalnego („*Przedsiębiorczy region ...*”, 2015). Natomiast empiryczny charakter ma artykuł zawierający omówienie wyników dość wycinkowej ankiety badającej potencjalną przedsiębiorczość wśród studentów („*Badanie intencji ...*”, 2016) oraz współautorski anglojęzyczny tekst poświęcony analizie zależności między zjawiskiem starzenia się ludności a poziomem aktywności zawodowej w krajach Unii Europejskiej, wskazujący na znaczne różnice w tym zakresie, uwarunkowane licznymi pozademograficznymi przyczynami („*Development ...*”, 2010).

Osobnym i szczególnie wartym podkreślenia jest dorobek publikacyjny Habilitanta w zakresie edukacji i oświaty, co dokumentuje m.in. złożony do nadesłanych materiałów wieloautorski artykuł („*Curriculum-making ...*”, 2012) oraz cztery (w tym trzy współautorskie) podręczniki (do szkoły podstawowej, średniej i wyższej). Ten element zaangażowania Kandydata w szerzenie oświaty geograficznej i system edukacji na różnych szczeblach szkolnictwa, biorąc pod uwagę zarówno jakość opracowań, jak i liczbę poświęconych tej problematyce publikacji autorstwa bądź współautorstwa dr. T. Rachwała, wydaje się zasługiwać na uznanie i stanowić mocny punkt w całokształcie jego dorobku akademickiego.

Na podstawie znajomości dorobku naukowego Habilitanta opublikowanego po uzyskaniu doktoratu można stwierdzić, iż dorobek ten charakteryzuje:

➤ od strony ilościowej znaczna liczba publikacji (blisko sto tekstów w formie artykułów i rozdziałów w opracowaniach zbiorowych, nie licząc autorstwa, bądź współautorstwa i

redakcji wydawnictw książkowych oraz notatek i tekstów o charakterze czysto informacyjnym), przy czym liczba publikacji nie całkiem wiernie odzwierciedla dorobek naukowy, gdyż w części publikowanych tekstów następuje powielenie treści;

- koncentracja prowadzonych po uzyskaniu stopnia doktora badań wokół problematyki geografii przemysłu i przedsiębiorczości wchodzących w zakres geografii społeczno-ekonomicznej;
- wkład merytoryczny w wiedzę na temat przekształceń struktur przestrzennych polskiego przemysłu w okresie transformacji;
- duży udział opracowań opublikowanych w językach obcych, przy stosunkowo mniej nielicznych publikacjach w wydawnictwach zagranicznych;
- publikacja prac w dość szerokim spektrum ogólnokrajowych wydawnictw, z reguły dobrze notowanych na rynku naukowym;
- praktyczny wymiar części publikowanych wyników badań, zwłaszcza z punktu widzenia polityki ekonomicznej i przestrzennej;
- dobra znajomość literatury geograficznej i dyscyplin pokrewnych w zakresie podejmowanych badań;
- duże zaangażowanie w szerzenie wiedzy geograficznej i działalność oświatowo-dydaktyczną.

Fakt, iż w zestawie publikacji Habilitanta znaczny jest udział prac wieloautorskich dobrze świadczy o jego umiejętności pracy w zespole badawczym.

Ocena pozostałego dorobku

Ważnym uzupełnieniem dorobku akademickiego dr. T. Rachwała są realizowane przez niego międzynarodowe projekty finansowane ze środków Unii Europejskiej (głównie o charakterze edukacyjnym), w których pełnił funkcję wykonawcy i koordynatora zespołu polskiego.

Imponująca jest liczba konferencji naukowych, na których Habilitant prezentował wyniki swoich badań (blisko sto wystąpień z referatami w okresie 15 lat), w tym kilkanaście prezentacji na konferencjach poza granicami kraju. Uzupełnienie kontaktów zagranicznych Kandydata, wyrażających się wspólnymi publikacjami i udziałem w konferencjach, stanowią krótkoterminowe staże i pobyty naukowe w kilku krajach europejskich.

Habilitant był wykonawcą bądź współwykonawcą blisko trzydziestu ekspertyz i raportów, w dużej części dotyczących zagadnień edukacyjnych, realizowanych na zamówienie przede wszystkim Ministerstwa Edukacji Narodowej oraz instytucji oświatowych.

Dorobek dydaktyczny i organizacyjny dr. T. Rachwała również zasługuje na pozytywną ocenę. Habilitant posiada niezbędne doświadczenie dydaktyczne - prowadził zarówno wykłady jak i ćwiczenia na macierzystej uczelni. Był promotorem 14 prac magisterskich. Obecnie pełni funkcję promotora pomocniczego w dwóch otwartych przewodach doktorskich. Sprawował opiekę nad odbywającymi staż studentami zagranicznymi. Był bardzo aktywny w zakresie opracowywania materiałów dydaktycznych dla studentów, m.in. brał udział w opracowaniu podręcznika akademickiego.

Dr T. Rachwał organizował (bądź współorganizował lub był członkiem komitetu organizacyjnego) wielu konferencji naukowych. Jest bardzo aktywny na polu wydawniczym - od wielu lat pełni funkcję zastępcy redaktora *'Prac Komisji Geografii Przemysłu PTG'* oraz

czasopisma 'Przedsiębiorczość – Edukacja'; jest także członkiem trzech innych zespołów redakcyjnych. Pełnił funkcje recenzenta w polskich i zagranicznych czasopismach naukowych. Jest aktywnym członkiem Polskiego Towarzystwa Geograficznego - m.in. był członkiem zarządu Oddziału Krakowskiego PTG, Komisji Geografii Przemysłu PTG oraz brał udział w pracach Komitetu Olimpiady Geograficznej.

Znaczący jest dorobek organizacyjny Habilitanta, czego wyrazem jest pełnienie przez wiele lat funkcji dyrektora Instytutu Geografii Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie.

Powyższy dorobek dydaktyczny i organizacyjny dr. T. Rachwała oceniam jako całkowicie spełniający wymagania stawiane osobom ubiegającym się o uzyskanie stopnia doktora habilitowanego.

Uwagi końcowe

Analiza dorobku dr. T. Rachwała pozwala na sformułowanie opinii o jego rozwoju naukowym. Należy podkreślić ciągłość prowadzonych prac i konsekwencję badawczą. Dotychczasowy dorobek publikacyjny świadczy o opanowaniu warsztatu naukowego oraz umiejętności realizowania tematów badawczych, także w szeroko zakrojonej współpracy w ramach zespołów badawczych. Uznanie budzi nie tylko liczba opublikowanych pozycji, ale także aktywność w prezentowaniu uzyskanych wyników badań na konferencjach naukowych.

Publikacje dr. T. Rachwała wzbogacają wiedzę w zakresie geografii przemysłu. Przedstawiony do oceny cykl publikacji wnosząc wkład w dorobek geografii społeczno-ekonomicznej w dostatecznym stopniu spełnia wymagania stawiane osiągnięciu naukowemu, o którym mowa w ustawie. Przedstawiona powyżej całościowa ocena dokonań Habilitanta jest pozytywna i upoważnia do stwierdzenia, iż ma wystarczający dorobek do ubiegania się o stopień doktora habilitowanego.

Wniosek

W moim przekonaniu dr T. Rachwał spełnia kryteria określone w art. 16 'Ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz stopniach i tytule w zakresie sztuki' z dn. 14 marca 2003 r. (Dz.U. nr 65, poz.595, z późniejszymi zmianami), a także w 'Rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego w sprawie kryteriów oceny osiągnięć osoby ubiegającej się o nadanie stopnia doktora habilitowanego' z dn. 1 września 2011 r. (Dz.U. nr 196, poz. 1165) oraz 'Rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego w sprawie szczegółowego trybu i warunków przeprowadzania czynności w przewodach doktorskich, postępowaniu habilitacyjnym oraz w postępowaniu o nadanie tytułu profesora' z dn. 3 października 2014 r. (Dz.U. 20014, poz. 1383). W związku z tym wnoszę o dopuszczenie dr. Tomasza Rachwała do dalszych etapów postępowania habilitacyjnego.

Łódź, 19.II.2020 r.

